

Çocuklarda Vergi Algısına Yönelik Kırıkkale İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme*

Sabriye Nur GÜNGÜNEŞ** Alparslan UĞUR***

ÖZ

Vergilemede başarının sağlanmasında sosyal ve psikolojik faktörlerin önemi göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Özellikle küçük yaşlardan itibaren vergi bilinci oluşturularak vergiye gönüllü uyumun sağlanması önem arz eder. Küçük yaşlarda kazanılan vergi bilinci sonraki yıllarda vergi ödeme alışkanlıklarını etkilemektedir. Çalışmamızda Kırıkkale ilinde ikamet eden ve 4., 5. ve 6. sınıfta eğitim gören 9-11 yaş grubundaki öğrencilerin vergi bilincini tespit etmek için anket çalışması uygulanmıştır. 3 devlet ve 1 özel okulda yapılan çalışmada öğrencilere 30 adet soru sorulmuştur. Ankette demografik değişkenler, vergi bilinci ve fiş-fatura bilinci gibi kavramlar sorgulanmıştır. Öğrencilerde vergi bilincinin oluşumu noktasında en önemli faktörün aile ve eğitim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzde vergi bilinci internet sayfasının oluşturulması, her yıl düzenli olarak vergi haftasının kutlanması, görsel hafızaya hitap edecek şekilde afişlerin tasarlanması ve ders kitabı içeriklerinin üretilmesi gibi çocuklarda vergi bilincinin oluşturulması amacıyla yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Çalışma sonucunda öğrencilerde vergi bilincinin artırılması için yapılması gereken alternatif öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Vergi Bilinci, Çocuklarda Vergi Algısı
JEL Sınıflandırması: H20, H21, H29

A Study on Kırıkkale Primary School Students on Perception of Tax in Children

ABSTRACT

The importance of social and psychological factors in ensuring success in taxation is at a level that cannot be ignored. It is important to ensure voluntary compliance with taxes, especially by creating tax awareness from an early age. The tax awareness gained at an early age affects the tax payment habits in the following years. In our study, a questionnaire study was applied to determine the tax awareness of the students residing in Kırıkkale province and studying in the 4th, 5th, and 6th grades, in the 9-11 age group. In the study conducted in 3 public and 1 private schools, 30 questions were asked to the students. Concepts such as demographic variables, tax awareness and receipt-invoice awareness were questioned in the questionnaire. It has been concluded that the most important factor in the formation of tax awareness in students is family and education. Today, there are studies conducted to create tax awareness for children such as creation of tax awareness web page, the regular celebration of the tax week every year, the design of posters to appeal to the visual memory and the production of textbook content. As a result of the study, alternative suggestions that should be made in order to increase tax awareness among students are listed.

Key Words: Tax, Tax Awareness, Perception of Tax in Children

JEL Classification: H20, H21, H29

* Bu çalışma, 2022 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında Doç. Dr. Alparslan Uğur danışmanlığında Sabriye Nur Güngüneş tarafından hazırlanan ‘Çocuklara Yönelik Vergi Algısı: Kırıkkale İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme’ isimli tez esas alınarak hazırlanmıştır.

** Maliye Bilim Uzmanı, gungunesnur.14@gmail.com, ORCID Bilgisi:0000-0001-7708-9670

*** Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, alparslanugur@hotmail.com, ORCID Bilgisi: 0000-0001-8881-1745

GİRİŞ

Güçlü bir devletin oluşmasının, devlet otoritesinin varlığını sürdürebilmesinin ve kamu hizmetlerinde sürekliliğin sağlanabilmesinin ilk koşulu sağlam bir ekonomik yapının varlığıdır. Güçlü bir ekonomik yapı kamu gelirlerinin etkin bir şekilde toplanmasıyla sağlanır. Kamu otoritelerinin kamusal harcamaları yerine getirirken en etkin kullandıkları gelir kalemi vergi gelirleridir. Bu nedenle vergi gelirlerinin toplanmasında başarının sağlanması ve etkin bir mali sistemin oluşturulması elzemdir. Yüzyıllardır vergileme noktasında başarının sağlanabilmesi adına farklı uygulamalar süregelmiştir. Bu uygulamaların başında ise cezai yaptırımlar yer almaktadır. Fakat vergilemede başarının sağlanabilmesi öncelikli olarak vergiye uyum ile sağlanabilir. Ülke içerisinde kayıt dışı ekonominin varlığı, vergi oranlarının yüksek olması, denetim oranının yetersizliği, devlete duyulan güven ve kamu hizmetlerinden elde edilen fayda düzeyi gibi hususlar mükelleflerde vergi uyumunu düşürebilir. Bu durumda mükellefler, vergisel yükümlülüklerinden kaçınabilir ya da yasa dışı yollara başvurabilir. Bireylerin sahip oldukları birçok alışkanlığı küçük yaşlarda edindiği bilinmektedir. Çocuk yaştan itibaren verginin önemini benimsetilmesi bireylerin vergiye uyumu açısından gereklidir. Nitekim böylelikle vergisel anlamda başarı sağlanabilir. Bu nedenle erken yaş grubunda yer alan çocukların vergi bilinci düzeyinin ölçülmesi ve gerekli çözüm önerilerinin sunulması büyük önem arz etmektedir. Vergi bilincini tespit etmenin en objektif yolu ise anket uygulamalarıdır.

I. VERGİ ALGISINA İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bireylerin mali araçlar ve olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarının araştırılması, mali olayların bireyler üzerindeki etkileri, mali psikoloji kapsamında incelenmektedir. Vergileme, vergilerin yapısı, harcama değişkenleri, bütçe politikaları, borçlanmanın birey davranışlarına etkileri ve bireylerin bunlar karşısındaki tutum ve davranışları bu disiplinin içeriğini oluşturmaktadır. Mali psikoloji diğer mali araçlarla birlikte çoğunlukla verginin nasıl algılandığını ve ne gibi tepkilere yol açtığı hususunu araştırmaktadır (Çiçek, 2006:27-29). Vergi psikolojisi ise mali psikolojiye göre daha dar kapsamlıdır ve kişilerin sadece vergiye karşı sergilemiş oldukları tutum ve davranışlarını konu edinir (Aktan, 2012:14). Başka bir ifade ile vergi psikolojisi mali araçlar içerisinden sadece vergiyi inceleme alanına dâhil ederken, mali psikoloji diğer bütün mali araçları kapsamaktadır (İzgi, 2011:15). Vergi gelirlerinin, genel bütçe içerisindeki oranı düşünüldüğünde vergi psikolojisi oldukça önemli bir hale gelmektedir. Öyle ki mükellefler, vergiler konusunda üzerlerinde herhangi bir baskı hissetmesi halinde vergilere karşı olumsuz tutumlar sergileyeceklerdir. Bu yüzden vergi politikaları oluşturulurken vergi psikolojisi göz önünde bulundurulmalı, mükelleflerin tutum ve davranışları analiz edilmelidir (Taşkın, 2010:70). Vergi psikolojisinin, kamu kesimine etkin bir vergi politikasının oluşturulması konusunda yol göstericiliği söz konusudur. Bireylerin vergiyi algılama biçimi ve bunlara yönelik tepkilerin analizine ilişkin çalışmalar devlet-toplum ilişkisinde ortaya çıkan çatışmanın çözümüne fevkalade katkılar sağlamaktadır (Koç, 2019:1018).

Vergi algısı, bireyin zihninde iç ve dış etkenler neticesinde vergiler için oluşan düşünceler bütünüdür (Sağlam, 2013:319). Bireylerin sahip oldukları vergi algısının oluşmasında toplum ve üyeleri tarafından benimsenen sosyal normlar etkilidir. Bazı bireyler, vergiye uyumun sağlanmasında diğer bireylere göre sosyal normlara daha sıkı bağlıdır (Andriani, 2012:2). Çünkü vergi uygulamalarının kişilerde yaratmış olduğu algı her bireyde aynı etkiyi meydana getirmez (Koç, 2019:1016). Vergi bilinci kavramı ise mükelleflerin verginin farkında olmaları, verginin gerekliliğini anlamaları ve bu anlayışı davranışlarına yansıtılmaları olarak ifade edilmektedir (Teyyare ve Kumaşlı, 2016:4; Sağlam, 2013:319-320). Mükellefin vergi bilinci, vergi ödeme zorunluluğunu yerine getirmek için vergiye olan inancıdır (Savitria and Musfialdy, 2016:683). Örneğin mükellefin vergilemeye, vergi sistemine ve vergi adaletine olan inancı vergi bilincini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Alabede vd., 2011:93). Kamu finansmanında ağırlıklı olarak vergi gelirlerinin kullanıldığını bilen mükelleflerin, vergisel yükümlülüklerini yerine getirme noktasındaki hassasiyetleri ve isteklilik seviyeleri vergi bilinçlerini şekillendirmektedir (Teyyare ve Kumaşlı, 2016:4; Sağlam, 2013:319-320). Bireylerin yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim düzeyi gibi demografik faktörleri, ülkenin sosyal ve kültürel koşulları, milli geliri, gelir dağılımı gibi ekonomik faktörler, devletin ürettiği ya da sunduğu kamusal hizmetlerin toplumdaki algılanış biçimi, hükümetin aldığı kararlar, bireylerin vergi idaresi ve sistemine bakışı gibi politik ve hukuki faktörler vergi bilincini etkilemektedir (Taytak, 2010:499-500). Vergi bilincinin oluştuğu toplumlarda bireyler, kamu hizmetlerinin finanse edilmesi için devletin vergi gelirlerine ihtiyaç duyduğunun bilincindedirler. Bu nedenle ilgili vergi yükümlülüklerini eksiksiz ve zamanında yerine getiren mükelleflerin sayısı oldukça fazladır.

II. VERGİ ALGISININ ÖLÇÜMÜNE YÖNELİK İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE YAPILAN ANKET ÇALIŞMALARI

Vergi algısına dair yapılan çalışmalar incelendiğinde ağırlıklı olarak gençler ve ileri yaşlardaki bireylerin araştırmalara konu edinildiği görülmektedir. Çocuklardaki vergi algısına yönelik çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Bilinmektedir ki çocuk yaşlarda edinilen alışkanlıklar sonraki süreçte daha kalıcı olmaktadır. Bu açıdan çocuk yaş grubunun vergi bilincine sahip olması ve vergiyi bir vatandaşlık görevi olarak algılamaları vergilemede başarının sağlanması için önem arz etmektedir.

Sağbaşı ve Başoğlu (2005), ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergi algısını belirlemek için 3-8. sınıf aralığında eğitim gören 170 öğrenciye anket çalışması uygulamışlardır. Yapılan anket çalışması sonucunda cinsiyetin vergi algısını etkilemediğini tespit etmişlerdir. Fakat yürütülen çalışmada, öğrencilerin yaş aldıkça vergi bilinçlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada annenin ve babanın eğitim düzeyinin ve gelir düzeyinin artması ile öğrencinin vergi bilincinin arttığı tespit edilmiştir.

Taytak (2010), tarafından vergi bilincini tespit etmek ve vergi bilincinin oluşmasında etkili olan faktörleri belirleyebilmek amacıyla Uşak ilinde ilköğretim II. kademe öğrencilerine anket çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışma ile

öğrencilerde vergi bilincinin oluşmasında ilk etkenin aile faktörü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik ve Eroğlu (2014), Zonguldak ilinde 4-8. sınıf aralığında eğitim gören 766 öğrenciye anket çalışması uygulamıştır. Anket sonucunda toplanan veriler frekans analizi ve çapraz tablolar eşliğinde yorumlanmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak öğrencilerde vergi bilincinin oluşmasında en önemli faktörün aile olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışma ile öğrencilerin anne ve babasının meslekleri ile vergi algıları arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Özen, vd., (2015), yapmış oldukları çalışmada İzmir ilinde orta öğretim öğrencilerinin vergi algısının ölçümüne yönelik anket çalışması uygulamışlardır. Yapılan anket çalışmasına Buca ve Gaziemir ilçelerinde kamu ve özel okulda eğitim gören toplam 925 öğrenci katılmıştır. Anket çalışmasından elde edilen veriler faktör analizi, korelasyon analizi, anova testi ve regresyon analizi ile yorumlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda eğitilmiş ve yüksek gelirli ailelerin çocuklarının vergi bilincinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Demir ve Cığerci (2016), tarafından yapılan çalışmaya Afyonkarahisar ilinde 3. ve 4. sınıf düzeyinde eğitim gören 200 adet öğrenci katılmıştır. Çalışmada 200 öğrenciye vergi eğitimi verilerek öğrencilerin eğitimden önceki vergi bilinci ve eğitimden sonraki vergi bilinci arasındaki fark tespit edilmiştir. Verilen eğitim sonucunda ankete katılan öğrencilerin vergi bilincinin olumlu yönde etkilendiği belirlenmiştir.

A. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Vergilemede başarının sağlanmasının en temel koşulu, çocuk yaştan itibaren bireylere verginin önemini benimsetmekten geçmektedir. Çünkü vatandaşlık bilincinin gerektirdiği temel hususlardan biri olan vergi bilinci, bireyde çocuk yaştan itibaren var olmalıdır. Bu nedenle Kırıkkale ilinde ikamet eden ve 9-11 yaş grubunda yer alan çocukların vergi algısının tespitine yönelik anket çalışması hazırlanmıştır. Hazırlanan anket çalışmasında toplamda 30 adet soru bulunmaktadır. İlgili 30 soru ise kendi içerisinde demografik değişkenler, vergi bilinci ve fiş-fatura bilinci olmak üzere 3 ayrı sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Sorular hazırlanırken öğrencilerin yaşları ve algı düzeylerine dikkat edilmiştir. Gerekli resmî kurumlardan izinlerin alınmasıyla birlikte anket çalışması Kırıkkale il sınırlarında yer alan üç devlet okulu ve bir özel okuldaki öğrencilere uygulanmıştır. Toplamda 144 örneklem gönüllük esası dikkate alınarak anket çalışmasına katılmıştır.

B. Anket Çalışmasının Bulguları

144 örnekleme uygulanan anket çalışmasından elde edilen sonuçlar SPSS 20.0 programı ile analiz edilmiştir. Anket formunda yer alan 30 sorunun tamamına ki-kare ve frekans testi yapılmıştır. Aralarında ilişki bulunduğu tahmin edilen sorular belirlenerek ilgili sorulara Pearson Chi-square analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çapraz tablolar oluşturularak çocukların vergi bilincini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Tablo-1: Örneklemelere Ait Demografik Soruların Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%	Kümülatif %
Kız	75	52,1	52,1
Erkek	69	47,9	100,0
Toplam	144	100,0	
Yaş			
9	47	32,6	32,6
10	51	35,4	68,1
11	46	31,9	100,0
Toplam	144	100,0	
Sınıf			
4	48	33,3	33,3
5	51	35,4	68,8
6	45	31,3	100,0
Toplam	144	100,0	
Kardeş Sayısı			
Tek Çocuk	15	10,4	10,4
1-2	59	41,0	51,4
3-4	62	43,1	94,4
4'den Fazla	8	5,6	100,0
Toplam	144	100,0	
İkamet Edilen Bölge			
Şehir Merkezi	126	87,5	87,5
Köy	18	12,5	100,0
Toplam	144	100,0	
Okul Türü			
Devlet Okulu	121	84,0	84,0
Özel Okul	23	16,0	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 1’de anket edilen örneklemelerin demografik bilgilerine ait soruların (yaş, cinsiyet, sınıf, kardeş sayısı, ikamet edilen bölge ve eğitim alınan okul türü) frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo-2: Örneklem Velilerine Ait Demografik Değişkenlerin Frekans Tablosu

Örneklem Babasının Eğitim Düzeyi	Frekans	%	Kümülatif %
İlköğretim	43	29,9	29,9
Lise	66	45,8	75,7
Yükseköğrenim	35	24,3	100,0
Toplam	144	100,0	
Örneklem Babasının Mesleği			
Kendi İşletmesine Sahip	23	16,0	16,3
İşçi	75	52,1	68,1
Öğretmen-Polis-Doktor	33	22,9	91,0
Çiftçi	6	4,2	95,1
Çalışmıyor	7	4,9	100,0
Toplam	144	100,0	
Örneklem Annesinin Eğitim Düzeyi			
İlköğretim	63	43,8	43,8
Lise	69	47,9	91,7
Yükseköğrenim	12	8,3	100,0
Toplam	144	100,0	
Örneklem Annesinin Mesleği			
Kendi İşletmesine Sahip	11	7,6	7,6
İşçi	16	11,1	18,8
Öğretmen-Polis-Doktor	10	6,9	25,7
Çiftçi	3	2,1	27,8
Çalışmıyor	104	72,2	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 2’de anket çalışmasına katılan örneklemelerin ailelerine ait demografik değişkenlerinin (örneklem babasının eğitim düzeyi, örneklem

babasının mesleği, örneklemin annesinin eğitim düzeyi ve örneklemin annesinin mesleği) frekans dağılımları incelenmiştir.

Tablo-3: Vergi Kelimesinin Duyulması ve İlk Nerede Duyulduğu Frekans Tablosu

Vergi Kelimesinin Duyulma Durumu	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	144	100,0	100,0
Verginin ilk Nerede Duyulduğu			
Aile İçerisinde	68	47,2	47,2
Sosyal Medyada	6	4,2	51,4
Televizyonda	10	6,9	58,3
Okulda	60	41,7	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 3'te örneklemere, vergi kelimesinin duyulmasının tespitine yönelik soru yöneltilmiştir. Örneklem grubunun tamamı (n:144) ilgili soruya “Evet” yanıtını vermiştir. Verginin ilk nerede duyulduğunun tespiti noktasında ise örneklem grubunun %47,2’si (n:68) “Aile içerisinde” duyulduğunu belirtmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere vergi bilincinin temelleri aileler tarafından atılmaktadır.

Tablo-4: Verginin Algılanma Biçimi Frekans Tablosu

Verginin Algılanma Biçimi	Frekans	%	Kümülatif %
Devlete Olan Borcumuz	42	29,2	29,2
Hizmet Almak İçin Ödediğimiz Para	25	17,4	46,5
Vatandaşlık Görevimiz	59	41,0	87,5
Fikrim Yok	18	12,5	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 4’te örneklemelerin vergiyi algılama biçimleri analiz edilmiştir. Ankete katılanların %41’i (n:59) vergiyi “Vatandaşlık görevimiz” olarak algılamakta, %29,2’si (n:42) vergiyi “Devlete olan borcumuz” şeklinde ifade etmektedir.

Tablo-5: Kimler Vergi Öder Frekans Tablosu

Kimler Vergi Öder	Frekans	%	Kümülatif %
Yetişkin Bireyler	43	29,9	29,9
Ödemek İsteyenler	8	5,6	35,4
Parası Olanlar	4	2,8	38,2
Herkes	89	61,8	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 5’te örneklem grubuna yöneltilen kimler vergi öder sorusuyla öğrencilerin vergi ödeme bilincine haiz olup olmadıklarının tespiti amaçlanmıştır. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevap dağılımları incelendiğinde %61,8’inin (n:89) “Herkes” cevabını verdiği, %29,9’unun ise (n:43) “Yetişkin bireyler” cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo-6: Vergi Ödemek Zorunlu/Gönüllü Davranıştır Frekans Tablosu

Vergi Ödemek Zorunlu/Gönüllü Davranıştır	Frekans	%	Kümülatif %
Zorunlu	60	41,7	41,7
Gönüllü	84	58,3	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 6’da verginin zorunlu ya da gönüllü bir davranış olarak algılandığının tespiti için sorulan soruya; katılımcıların %58,3’ü (n:84) “Gönüllü”, %41,7’si (n:60) ise “Zorunlu” cevabını vermiştir. 9-11 yaş grubunda ağırlıklı olarak verginin gönüllü ödendiği algısı bulunmaktadır.

Tablo-7: Devlet Neden Vergi Alır Frekans Tablosu

Devlet Neden Vergi Alır	Frekans	%	Kümülatif %
Ekonomik Gelişme ve Kalkınmayı Sağlamak İçin	29	20,1	20,1
Bizlere Hizmet Vermek İçin	65	45,1	65,3
Yapacağı Harcamaları Karşılama İçin	30	20,8	86,1
Fikrim Yok	20	13,9	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 7’de devlet neden vergi alır sorusunun cevabı aranmıştır. Buna göre, örneklem grubunda yer alan öğrencilerin %45,1’inde (n:65) verginin “Bizlere hizmet vermek için” alındığı algısı bulunmaktadır.

Tablo-8: Aşına Olunan Vergi Türü Frekans Tablosu

Aşına Olunan Vergi Türü	Frekans	%	Kümülatif %
Katma Değer Vergisi	34	23,6	23,6
Özel Tüketim Vergisi	26	18,1	41,7
Gelir Vergisi	67	46,5	88,2
Duymadım	17	11,8	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 8’de hangi vergi türünün belirlenen yaş grubunda daha sık duyulduğu incelenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %46,5’i (n:67) “Gelir Vergisi”, %23,6’sı (n:34) “Katma Değer Vergisi”, %18,1’i (n:26) “Özel Tüketim Vergisi’ni” duyduğunu belirtmiştir. Anket çalışmasına katılan örneklem grubunun %11,8’inin (n:17) belirtilen vergi türlerinden herhangi birini duymadığı görülmektedir.

Tablo-9: Devletin Vergi Alması Doğru Mu Frekans Tablosu

Devletin Vergi Alması Doğru	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	123	85,4	85,4
Hayır	16	11,1	96,5
Kararsızım	5	3,5	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 9’da devletin vergi almasının doğru olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre, örneklem grubunun %85,4’ü (n:123) “Devletin vergi almasını doğru”, %11,1’i ise (n:16) “Devletin vergi almasını yanlış” bulmaktadır. Genel olarak bakıldığında ilgili yaş grubu, devletin vergi almasını gerekli görmektedir.

Tablo-10: Vergi İnsanlar Üzerinde Yük Oluşturur Mu Frekans Tablosu

Vergi İnsanlar Üzerinde Yük Oluşturur Mu?	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	39	27,1	27,1
Hayır	105	72,9	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 10’da örneklemde vergi insanlar üzerinde yük oluşturur mu sorusunun analizi bulunmaktadır. Verilen cevapların dağılımına bakıldığında örneklemde %72,9’unun (n:105) “Hayır”, %27,1’inin (n:39) ise ilgili soruya “Evet” cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo-11: Devlet Topladığı Vergileri Doğru Yerde Kullanır Mı Frekans Tablosu

Devlet Topladığı Vergileri Doğru Yerde Kullanır Mı?	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	109	75,7	75,7
Hayır	28	19,4	95,1
Kararsızım	7	4,9	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 11’de devlet topladığı vergileri doğru yerde kullanır mı sorusunun cevabı aranmıştır. Buna göre, ankete katılan öğrencilerin %75,7’si (n:109)

“Devletin vergiyi doğru yerde kullandığı” cevabını vermiştir. Örneklem grubunun %19,4’ünde (n:28) “Devletin vergiyi doğru yerde kullanmadığı” algısı bulunmaktadır.

Tablo-12: Devletin Var Olması İçin Vergi Gerekli Midir Frekans Tablosu

Devletin Var Olması İçin Vergi Gerekli Midir?	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	120	83,3	83,3
Hayır	13	9,0	92,4
Kararsızım	11	7,6	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 12’de öğrencilere, devletin var olması için vergi gerekli midir sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar incelenmiştir. Örneklem grubunun %83,3’ü (n:120) “Evet”, %9,0’u (n:13) “Hayır” yanıtını vermiştir. Örneklem grubu “Devletin var olması için vergiyi gerekli” görmektedir.

Tablo-13: Örneklemin Vergi Eğitimi Almak İstemesi Durumu ve Vergi Eğitimini Kimden Almak İstedığının Tespiti Frekans Tablosu

Örneklemin Vergi Eğitimi Almak İstemesi Durumu	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	139	96,5	96,5
Hayır	3	2,1	98,6
Kararsızım	2	1,4	100,0
Toplam	144	100,0	
Örneklemin Vergi Eğitimini Kimden Almak İstedığının Tespiti			
Ailemden	7	4,9	4,9
Okulumdan	129	89,6	94,4
İnternette/Televizyondan	4	2,8	97,2
Fikrim Yok	4	2,8	100,0
Toplam	144	100,0	

Çocuklarda vergi bilincinin tespit edilmesi ve bu bilinci etkileyen faktörlerin belirlenmesinin ardından gerekli eksiklerin tespit edilerek çözüme yönelik politikalar üretilmesi gerekmektedir. Bütün bu varsayımlar düşünülürken ihmal edilmemesi gereken bir diğer nokta ise öğrencilerin bu eğitimi almak isteyip istememeleri hususudur. Tablo 13’te anket çalışmasına katılan 144 örneklemin %96,5’i (n:139) “Vergi eğitimi almak istemektedir”. Ayrıca vergi eğitimini kimden almak istediklerinin tespit edilmesine yönelik sorulan soruya örneklemlerin %89,6’sı (n:129) “Okulumdan” yanıtını vermiştir.

Tablo-14: Örneklemin Ailesinin Vergiye Bakışı Frekans Tablosu

Örneklemin Ailesinin Vergiye Bakışı	Frekans	%	Kümülatif %
Gerekli Görüyorlar	82	56,9	56,9
Fazla Buluyorlar	62	43,1	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 14’te öğrenci açısından ailelerinin vergi hakkında ne tür yorum yaptıkları incelenmektedir. İlgili soruya ankete katılan öğrencilerin %56,9’u (n:82), ailesinin vergiyi “Gerekli gördüğünü”, %43,1’i (n:62) ise “Fazla bulduğunu” belirtmiştir. Örneklem açısından ailelerinin yarıdan fazlasının vergiye bakışının pozitif yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-15: Örneklemin Vergisini Ödemeyene Bakış Açısı Frekans Tablosu

Örneklemin Vergisini Ödemeyene Bakış Açısı	Frekans	%	Kümülatif %
Akıllı	31	21,5	21,5
Uyanık	21	14,6	36,1
Cimri	43	29,9	66,0
Hırsız	49	34,0	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 15’te örneklemin vergisini ödemeyene bakış açısı analiz edilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %34,0’ü (n:49), vergisini ödemeyen bireyi “Hırsız” olarak nitelendirmektedir. İkinci ağırlıklı grubu ise %29,9 (n:43) ile “Cimri” cevabını veren örneklem oluşturmuştur. Örneklem grubunun %21,5’i (n:31) “Akıllı”, %14,6’sı (n:21) ise “Uyanık” cevabını vermiştir. Tabloda yer alan verilerden anlaşılacağı üzere 9-11 yaş grubunda bulunan örneklem, vergi ödevini yerine getirmeyenlere karşı olumsuz bakış açısına sahiptir.

Tablo-16: Fiş veya Fatura Kelimelerinin Duyulma Durumu Frekans Tablosu

Fiş veya Fatura Kelimelerinin Duyulma Durumu	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	142	98,6	98,6
Hayır	2	1,4	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 16’da fiş veya fatura kelimelerinin duyulma durumu analiz edilmiştir. Buna göre ankete katılan 144 örneklemin %98,6’sının (n:142) daha önce fiş ve fatura kelimelerini duyduğu anlaşılmaktadır. Çalışmada yer alan örneklem grubunun %1,4’ü (n:2) fiş veya fatura kelimesini duymamıştır. Tablo 3’te belirtilen “Vergi” kelimesi kadar yüksek orana sahip olmasa dahi fiş ve fatura kelimelerinin duyulma oranı da oldukça yüksektir.

Tablo-17: Örneklemin Ailesinin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı Frekans Tablosu

Örneklemin Ailesinin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	134	93,1	93,1
Hayır	10	6,9	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 17’de örneklemin ailesinin fiş veya fatura alma alışkanlığı analiz edilmiştir. Buna göre örneklem grubu ailelerinin %93,1’inin (n:134) yaptığı alışveriş sonrasında fiş veya fatura alma alışkanlığına sahip olduğu, %6,9’unda (n:10) ise fiş veya fatura alma alışkanlığının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo-18: Örneklemin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı Frekans Tablosu

Örneklemin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	128	88,9	88,9
Hayır	16	11,1	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 18’de örneklemin fiş veya fatura alma alışkanlığı analiz edilmiştir. Ankete katılan örneklem %88,9’unun (n:128) alışverişten sonra fiş veya fatura almaya dikkat ettiği, %11,1’inin (n:16) bu konuda hassas olmadığı anlaşılmaktadır. Genel itibarıyla 9-11 yaş grubu öğrencilerin fiş ve fatura alma bilinçlerinin olduğu söylenebilir. Tablo 17’de ailelerin fiş veya fatura alma durumlarında “Evet” yanıtının yüzdelik olarak fazla olması tablo 18’de örneklem ailelerini örnek almaları durumu ile ilişkilendirilebilir ve ailenin bu konuda örnek alındığı söylenebilir.

Tablo-19: Örneklemin Fiş veya Fatura İnceleme Bilinci Frekans Tablosu

Örneklemin Fiş veya Fatura İnceleme Bilinci	Frekans	%	Kümülatif %
Evet	118	81,9	81,9
Hayır	26	18,1	100,0
Toplam	144	100,0	

Tablo 19’da örneklemin fiş veya fatura aldıktan sonra elindeki belgeleri inceleyip incelemeyeceği sorusu sorulmuştur. Tablodan da görüleceği üzere örneklem grubunun %81,9’unun (n:118) fiş veya fatura inceleme bilincine sahip olduğu

sonucuna ulaşılmaktadır. Örneklem grubunun %18,1'inin ise (n:26) fiş veya fatura inceleme bilincine sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo-20: Örneklemün Fiş veya Fatura Almadaki Amacı Frekans Tablosu

Örneklemün Fiş veya Fatura Almadaki Amacı	Frekans	%	Kümülatif %
Ürün Değişimi Yapmak İçin	82	56,9	56,9
Devlete Para Getirdiği İçin	20	13,9	70,8
Vergi Geliri Sağlamakta Önemli Olduğu İçin	24	16,7	87,5
Fikrim Yok	18	12,5	100,0
Toplam	144	100,0	

Uygulanan anket çalışmasının son sorusu ise örneklemün fiş veya faturayı neden aldıklarının tespit edilmesine yöneliktir. Tablo 20'de verilen cevapların dağılımı incelendiğinde örneklemün %56,9'luk (n:82) bir kesimi, fiş veya fatura almadaki amacının “Ürün değişimi yapmak için” olduğunu belirtmiştir.

Tablo-21: Güvenilirlik Analizi (Cronbach Alpha Katsayısı)

Gözlem Sayısı = 144,0				
Ortalama	Ortalama Minimum	Ortalama Maksimum	Aralık	Maximum/Minimum
1,550	1,063	2,424	1,361	2,281
Analiz Edilen Madde Sayısı: 20				
Cronbach Alpha = 0,618			Standardize Edilmiş Alpha = 0,757	

Tablo 21'de 144 örneklem üzerinde yapılan anket çalışmasının güvenilirlik analizi bulunmaktadır. Güvenilirlik analizine demografik sorular dâhil edilmemiştir. Uygulanan anket çalışmasının Cronbach Alpha = 0,618 Standardize Edilmiş Alpha = 0,757'dir. Elde edilen sonuçlara göre anketin sosyal bilimler için kabul edilir güvenilirlikte olduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo-22: Örneklemün Yaşı * Verginin Algılanma Biçimi Crosstabulation

Örneklemün Yaşı		Verginin Algılanma Biçimi				Toplam
		Devlete Olan Borcumuz	Hizmet Almak İçin Ödediğimiz Para	Vatandaşlık Görevimiz	Fikrim Yok	
9	Frekans	15	14	10	8	47
	%	31,9	29,8	21,3	17,0	100,0
10	Frekans	18	6	20	7	51
	%	35,3	11,8	39,2	13,7	100,0
11	Frekans	9	5	29	3	46
	%	19,6	10,9	63,0	6,5	100,0
Toplam	Frekans	42	25	59	18	144
	%	29,2	17,4	41,0	12,5	100,0

Tablo 22'de örneklemün yaşı ve verginin algılanma biçimi arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson Chi-square testi yapılmıştır. %95 güven aralığında (Sig.:0,002) anlamlılık değerinin $p=0,002<0,05$ çıkması nedeniyle H_0 : Örneklemün yaşı ve verginin algılanma biçimi arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Örneklemün yaşı ve verginin algılanma biçimi arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir. Tablo 22 incelendiğinde 9 yaşında olan örneklemün %31,9'u (n:15) vergiyi “Devlete olan borcumuz” olarak nitelemektedir. 11 yaşında olan örneklemün %63,3'ü (n:29) “Vergiyi vatandaşlık görevimiz” şeklinde ifade etmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere örneklemün yaşları arttıkça vergiyi vatandaşlık görevi olarak algılama düzeylerinin arttığı söylenebilir.

Tablo-23: Örneklemin Cinsiyeti * Verginin Algılanma Biçimi Crosstabulation

Örneklemin Cinsiyeti		Verginin Algılanma Biçimi				Toplam
		Devlete Olan Borcumuz	Hizmet Almak İçin Ödediğimiz Para	Vatandaşlık Görevimiz	Fikrim Yok	
Kız	Frekans	21	10	34	10	75
	%	28,0	13,3	45,3	13,3	100,9
Erkek	Frekans	21	15	25	8	69
	%	30,4	21,7	36,2	11,6	100,0
Toplam	Frekans	42	25	59	18	144
	%	29,2	17,4	41,0	12,5	100,0

Tablo 23'te 144 örneklemin cinsiyeti ve verginin algılanma biçimi arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için Pearson Chi-square testi yapılmıştır. %95 güven aralığında anlamlılık değerinin (Sig.:0,503), $p=0,503>0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin cinsiyeti ve verginin algılanma biçimi arasında ilişki yoktur varsayımın kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Cinsiyet ile vergi bilinci arasında herhangi bir bağın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo-24: Örneklemin Yaşı * Aşına Olunan Vergi Türü Crosstabulation

Örneklemin Yaşı		Aşına Olunan Vergi Türü				Toplam
		Katma Değer Vergisi	Özel Tüketim Vergisi	Gelir Vergisi	Duymadım	
9	Frekans	6	5	24	12	47
	%	12,8	10,6	51,1	25,5	100,0
10	Frekans	11	16	20	4	51
	%	21,6	31,4	39,2	7,8	100,0
11	Frekans	17	5	23	1	46
	%	37,0	10,9	50,0	2,2	100,0
Toplam	Frekans	34	26	67	17	144
	%	23,6	18,1	46,5	11,8	100,0

Tablo 24'te örneklemin yaşı ve aşına olunan vergi türü arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson Chi-square testi yapılmıştır. %95 güven aralığında (Sig.:0,000) $p=0,000<0,05$ olmasından dolayı H_0 : Örneklemin yaşı ve aşına olunan vergi türü arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Örneklemin yaşı ve aşına olunan vergi türü arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir. Tablonun incelenmesi sonucunda örneklemelerin yaşları arttıkça Katma Değer Vergisi'ni duyma sıklıklarının arttığı tespit edilmiştir.

Tablo-25: Devletin Var Olması İçin Vergi Gerekli Midir * Devlet Topladığı Vergileri Doğru Yerde Kullanır Mı Crosstabulation

Devletin Var Olması İçin Vergi Gerekli Midir?		Devlet Topladığı Vergileri Doğru Yerde Kullanır Mı?			Toplam
		Evet	Hayır	Kararsızım	
Evet	Frekans	99	18	3	120
	%	82,5	15,0	2,5	100,0
Hayır	Frekans	6	6	1	13
	%	46,2	46,2	7,7	100,0
Kararsızım	Frekans	4	4	3	11
	%	36,4	36,4	27,3	100,0
Toplam	Frekans	109	28	7	144
	%	75,7	19,4	4,9	100,0

Tablo 25’te devletin var olması için vergi gerekli midir ve devlet topladığı vergileri doğru yerde kullanır mı soruları arasında ilişki olup olmadığı tespit edilmek istenmiştir. %95 güven aralığında uygulanan Pearson Chi-square testinin anlamlılık düzeyi (Sig.:0,000), $p=0,000<0,05$ çıktığı için H_0 : Devletin var olması için vergi gerekli midir ve devlet topladığı vergileri doğru yerde kullanır mı arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Devletin var olması için vergi gerekli midir ve devlet topladığı vergileri doğru yerde kullanır mı arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir.

Tablo-26: Örneklemin Ailesinin Vergiye Bakışı * Örneklemin Vergisini Ödemeyene Bakış Açısı Crosstabulation

Örneklemin Ailesinin Vergiye Bakışı		Örneklemin Vergisini Ödemeyene Bakış Açısı				Toplam
		Akıllı	Uyanık	Cimri	Hırsız	
Gerekli Görüyorlar	Frekans	2	2	33	45	82
	%	2,4	2,4	40,2	54,9	100,0
Fazla Buluyorlar	Frekans	29	19	10	4	62
	%	46,8	30,6	16,1	6,5	100,0
Toplam	Frekans	31	21	43	49	144
	%	21,5	14,6	29,9	34,0	100

Tablo 26’da %95 güven aralığında örneklemin ailesinin vergiye bakışı ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişkinin olup olmadığını tespit etmek için Pearson Chi-square testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlılık değerinin (Sig.:0,000), $p=0,000<0,05$ çıkması nedeniyle H_0 : Örneklemin ailesinin vergiye bakışı ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Örneklemin ailesinin vergiye bakışı ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir.

Tablo-27: Örneklemin İkamet Ettiği Bölge * Kimler Vergi Öder Crosstabulation

Örneklemin İkamet Ettiği Bölge		Kimler Vergi Öder				Toplam
		Yetişkin Bireyler	Ödemek İsteyenler	Parası Olanlar	Herkes	
Şehir Merkezi	Frekans	36	6	3	81	126
	%	28,6	4,8	2,4	64,3	100,0
Köy	Frekans	7	2	1	8	18
	%	38,9	11,1	5,6	44,4	100,0
Toplam	Frekans	43	8	4	89	144
	%	29,9	5,6	2,8	61,8	100,0

Tablo 27’de örneklemin ikamet ettiği bölge ve kimler vergi öder arasındaki ilişkiyi tespit etmek için %95 güven aralığında Pearson Chi-square testi uygulanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlılık değerinin (Sig.:0,193), $p=0,193>0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin ikamet ettiği bölge ve kimler vergi öder arasında ilişki yoktur varsayımının kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneklemlerin köyde ya da şehir merkezinde ikamet etmelerinin kimler vergi öder sorusuna olan yaklaşımlarını etkilemediği söylenebilir.

Tablo-28: Örneklemin Eğitim Gördüğü Okul Türü * Örneklemin Vergisini Ödemeyene Karşı Bakış Açısı Crosstabulation

Örneklemin Eğitim Gördüğü Okul Türü		Örneklemin Vergisini Ödemeyene Karşı Bakış Açısı				Toplam
		Akıllı	Uyanık	Cimri	Hırsız	
Devlet Okulu	Frekans	23	20	38	40	121
	%	19,0	16,5	31,4	33,1	100,0
Özel Okul	Frekans	8	1	5	9	23
	%	34,8	4,3	21,7	39,1	100,0
Toplam	Frekans	31	21	43	49	144
	%	21,5	14,6	29,9	34,0	100,0

Tablo 28’de örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı ve örneklemin eğitim gördüğü okul türü arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için %95 güven aralığında Pearson Chi-square testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda (Sig.:0,185), $p=0,185>0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı ve örneklemin eğitim gördüğü okul türü arasında ilişki yoktur varsayımı kabul edilebilir. Örneklemin özel okulda ya da devlet okulunda eğitim görmesinin vergisini ödemeyen kişiye karşı bakışını değiştirmekte bir etken olmadığı ifade edilebilir.

Tablo-29: Örneklemin Annesinin Eğitim Düzeyi * Örneklemin Vergisini Ödemeyene Karşı Bakış Açısı Crosstabulation

Örneklemin Annesinin Eğitim Düzeyi		Örneklemin Vergisini Ödemeyene Karşı Bakış Açısı				Toplam
		Akıllı	Uyanık	Cimri	Hırsız	
İlköğretim	Frekans	22	9	22	10	63
	%	34,9%	14,3%	34,9%	15,9%	100,0%
Lise	Frekans	8	12	16	33	69
	%	11,6%	17,4%	23,2%	47,8%	100,0%
Yükseköğrenim	Frekans	1	0	5	6	12
	%	8,3%	0,0%	41,7%	50,0%	100,0%
Toplam	Frekans	31	21	43	49	144
	%	21,5%	14,6%	29,9%	34,0%	100,0%

Tablo 29’da örneklemin annesinin eğitim düzeyi ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için %95 güven aralığında Pearson Chi-square testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda (Sig.:0,000), $p=0,000<0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin annesinin eğitim düzeyi ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Örneklemin annesinin eğitim düzeyi ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir.

Tablo-30: Örneklemin Babasının Eğitim Düzeyi * Örneklemin Vergisini Ödemeyene Karşı Bakış Açısı Crosstabulation

Örneklemin Babasının Eğitim Düzeyi		Örneklemin Vergisini Ödemeyene Karşı Bakış Açısı				Toplam
		Akıllı	Uyanık	Cimri	Hırsız	
İlköğretim	Frekans	14	12	11	6	43
	%	32,6%	27,9%	25,6%	14,0%	100,0%
Lise	Frekans	15	8	20	23	66
	%	22,7%	12,1%	30,3%	34,8%	100,0%
Yükseköğrenim	Frekans	2	1	12	20	35
	%	5,7%	2,9%	34,3%	57,1%	100,0%
Toplam	Frekans	31	21	43	49	144
	%	21,5%	14,6%	29,9%	34,0%	100,0%

Tablo 30’da örneklemin babasının eğitim düzeyi ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için %95 güven aralığında Pearson Chi-square testi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyinin (Sig.:0,000), $p=0,000<0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin babasının eğitim düzeyi ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Örneklemin babasının eğitim düzeyi ve örneklemin vergisini ödemeyene karşı bakış açısı arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir. Babanın eğitim düzeyi ilköğretim düzeyinden yükseköğrenim düzeyine arttıkça örneklem vergisini ödemeyen bireye olumsuz bakış açısı ile yaklaşmaktadır.

Tablo-31: Örneklemin Yaşı * Örneklemin Fiş veya Fatura Almaktaki Amacı Crosstabulation

Örneklemin Yaşı		Örneklemin Fiş veya Fatura Almaktaki Amacı				Toplam
		Ürün Değişimi Yapmak İçin	Devlete Para Getirdiği İçin	Vergi Geliri Sağlamakta Önemli Olduğu İçin	Fikrim Yok	
9	Frekans	30	2	8	7	47
	%	63,8	4,3	17,0	14,9	100,0
10	Frekans	27	8	7	9	51
	%	52,9	15,7	13,7	17,6	100,0
11	Frekans	25	10	9	2	46
	%	54,3	21,7	19,6	4,3	100,0
Toplam	Frekans	82	20	24	18	144
	%	56,9	13,9	16,7	12,5	100,0

Tablo 31’de yaş ve fiş veya fatura bilinci arasındaki ilişkiyi tespit etmek için %95 güven aralığında Pearson Chi-square testi uygulanmıştır. Çıkan anlamlılık düzeyinin (Sig.:0,119), $p=0,119>0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin yaşı ve örneklemin fiş veya fatura almaktaki amacı arasında ilişki yoktur varsayımı kabul edilebilir. Yaş değişkeninin fiş ve fatura bilinci üzerinde bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo-32: Örneklemin Ailesinin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı * Örneklemin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı Crosstabulation

Örneklemin Ailesinin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı		Örneklemin Fiş veya Fatura Alma Alışkanlığı		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Frekans	125	9	134
	%	93,3	6,7	100,0
Hayır	Frekans	3	7	10
	%	30,0	70,0	100,0
Toplam	Frekans	128	16	144
	%	88,9	11,1	100,0

Tablo 32’de örneklemin ailesinin fiş veya fatura alma alışkanlığı ve örneklemin fiş veya fatura alma alışkanlığı arasında herhangi bir ilişki olup olmadığının tespiti yapılmıştır. %95 güven aralığında Pearson Chi-square testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda anlamlılık düzeyinin (Sig.:0,000), $p=0,000<0,05$ olması nedeniyle H_0 : Örneklemin ailesinin fiş veya fatura alma alışkanlığı ve örneklemin fiş veya fatura alma alışkanlığı arasında ilişki yoktur varsayımı reddedilebilir. H_1 : Örneklemin ailesinin fiş veya fatura alma alışkanlığı ve örneklemin fiş veya fatura alma alışkanlığı arasında ilişki vardır varsayımı kabul edilebilir. Buna göre, anket çalışmasına katılan örneklemelerin %93,3’ünün (n:125)

yaptığı alışverişten sonra fiş veya fatura alması ile ailesinin yaptığı alışverişten sonra fiş veya fatura alma alışkanlığı paralellik göstermektedir.

III. ÇOCUKLARDA VERGİ ALGISINA YÖNELİK YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

Çocuklarda vergi bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesine yönelik Gelir İdaresi Başkanlığı'nın çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitabı içeriklerinde vergi kavramının önemi vurgulanmaktadır. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin hem öğrenmelerini hem de meraklarını dinç tutmayı sağlamak amacıyla daha çok göze (görsel zekâyâ) ve kulağa (işitsel zekâyâ) hitap edecek şekilde düzenlenmiştir.

A. Vergi Bilinci İnternet Sayfası

2007 yılında Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından oluşturulan interaktif internet sitesi, çocuklara vergi kavramını öğretmek ve vergi bilincine sahip bireyler şeklinde yetişmelerini sağlamak amacıyla yapılan ilk çalışmadır. “Vergi Geleceğimizdir” sloganı ile ülkenin geleceği olan çocuklar ve ekonominin temeli olan vergiler yaklaşımı ile siteye oldukça etkili bir giriş yapılmıştır (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2022a). Vergi bilinci internet sayfasında vergiye dair eğitici ve öğretici içerikler bulunmaktadır. Sitede en yoğun içeriğe sahip olan bölüm sunumlar kısmıdır. Sunumlar bölümü ilköğretim, lise ve ortaöğretim olmak üzere 3 farklı seviyede hazırlanmıştır. Ayrıca sadece öğrenciler için değil aynı zamanda öğretmenler içinde hazırlanan içerikler ilgili bölüme eklenmiştir. Vergi bilinci internet sayfasında çocuklarda vergi bilinci oluşturmak için düzenlenen bir diğer sekme ise şarkılar sekmesidir. Bu bölümde sadece vergi bilincini artırmaya yönelik çalışmalar olmayıp birden çok konuda, çocuklar için şarkılar tasarlanmıştır. Söz ve müziği Gökhan Şen'e ait olan ve 3 dakikadan uzun olan “Vergi Bilinci Şarkısının” arka planında kimi zaman markette kimi zaman ise manavda alışveriş yapan ve yaptıkları alışveriş karşılığında fişlerini alan çocuklar dikkat çekmektedir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2022b). Vergi bilinci internet sitesine en son eklenen içerik ise çizgi film olmuştur. Çizgi filmde “Uygarlığın Yapı Taşı: Vergi” sloganıyla başlayan bir animasyon söz konusudur (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2022c). Verginin kullanım alanları, önemi ve tarihçesinin anlatıldığı animasyon çocukların eğlenerek vergiyi öğrenmelerini sağlamaya yönelik etkili bir görselliğe sahiptir.

B. Ders Kitabı İçerikleri

Çocuklarda vergi bilinci oluşturmak için hazırlanan çeşitli ders kitabı içerikleri bulunmaktadır. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda, “Ekonomi ve İnsan Yaşamı” ünitesinde yer verilen “Bilinçli Tüketici” başlığında öğrencilere “Ürün ya da hizmet satın alırken fiş ya da fatura almalı ve bu belgeleri saklamalıyız” cümlesi vurgulanmıştır. Kitap içeriğinde yer alan cümle ile çocuklara fiş ve fatura alışkanlığı aşılanmak istenmiştir (Harut, 2021:133). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda öğrencilere, toplanan vergilerin hangi harcamaları finanse etme noktasında kullanıldığını anlatmak için 4 farklı fotoğrafın birleştirilmesi ile bir görsel hazırlanmıştır. İlgili resimde; savunma harcamaları, yollar, tüneller, köprüler, hastaneler ve okullar gibi çeşitli hizmetlerin finansmanında vergilerin kullanılması anlatılmıştır (Şahin, 2021:188). 6. sınıf öğrencilerinin temel hukuk

bilgisine sahip olmaları amacıyla müfredatta yer verilen Hukuk ve Adalet dersinde öğretim materyali olarak basılan Hukuk ve Adalet Ders Kitabı'nda, "Eşitlikler Eşitleniyor" konusu yer almaktadır. Bahsi geçen etkinlikte "Devletin az kazandıktan az, çok kazandıktan çok vergi alması" cümlesiyle (Ünal, vd., 2021:24) vergileme ilkelerinden "adalet ilkesine" atıf yapılmıştır.

C. Eğitim Bilişim Ağı İçerikleri

Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından 2012 yılında "Eğitim Bilişim Ağı (EBA)" hazırlanmıştır. "FATİH Projesi" ile hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin gerekli ders materyallerini çevrimiçi platformda aktif kullanabilmelerinin önü açılmıştır. Oldukça zengin bir içeriğe sahip olan platformda 9-11 yaş grubu için vergi, fiş ve fatura ile alakalı içerikler bulunmaktadır. EBA sisteminde 6. sınıfların Sosyal Bilgiler dersi için hazırlanan; "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" konusunun, "Vergilerimizle Aydınlik Yarınlar" başlığı içerisinde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Vergi çeşitlerinin ve verginin öneminin anlatıldığı görsel ve yazılı içerikler öğrencilerin vergi bilincini artırmaya yöneliktir (EBA, 2021).

D. Vergi Haftası Etkinliklerinin Kutlanması

Ülke genelinde vergi haftası her yıl düzenli olarak Şubat ayının son haftasında kutlanmaktadır. Vergi haftasında Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından mükelleflerde vergiye gönüllü uyumu sağlamak ve kayıt dışı ekonomi ile mücadelenin güçlendirilmesi amacıyla çeşitli afiş ve broşürler tasarlanmaktadır (Alomaliye, 2021). Çocuklarda küçük yaştan itibaren vergi kelimesi aşinalığı sağlanması ve bilinçli bireylerin vergi ödevini vatandaşlık görevi şeklinde algılamalarına yönelik afişlerle görsel hafızaya hitap edilmektedir.

SONUÇ

Çocuklarda vergi bilincini tespit etmek amacıyla Kırkkale ilinde ikamet eden, 3 devlet ve 1 özel okulda eğitim alan 9-11 yaş aralığındaki öğrencilere anket çalışması uygulanmıştır. Yapılan anket çalışmasına 144 öğrenci katılmıştır. SPSS 20.0 programı ile analiz edilen uygulama neticesinde öğrencilerin tamamının vergi kelimesine aşina olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kazanılan bu aşinalığın ilk kaynağı "aile" faktörüdür. Ankete katılan öğrenciler genel olarak vergiyi vatandaşlık görevimiz şeklinde algılamaktadırlar. Çalışmada çapraz tablo analizleri sonucunda ise vergi bilinci ile yaş ve eğitim arasında ilişki bulunurken cinsiyet kavramının vergi bilincini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Erken yaştan itibaren genel olarak annesini veya babasını rol model alan çocukların vergi bilinci ile ailenin vergi bilinci arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Ayrıca anne ve babanın eğitim düzeyi, örneklemelerin sahip oldukları vergi bilinci üzerinde etki meydana getirmektedir. Yapılan anket sonucunda 9-11 yaş grubu aralığındaki çocukların fiş ve fatura bilinci tespit edilmiştir. Kazanılan fiş ve fatura bilincinde aile faktörünün etkisi oldukça yüksek seviyededir. Ankete katılan öğrencilerin ağırlıklı olarak fiş ve fatura almaktaki amacının ürün değişimi yapmak olduğu tespit edilmiş, öğrencilerin fiş ve fatura bilinçlerinde bir eksiklik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ülke içerisinde çocuklarda vergi bilincini artırmaya yönelik çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda özellikle Gelir İdaresi Başkanlığı etkin rol

oyunmaktadır. Öğrencilerde vergi bilincini artırmayı teşvik edecek bazı alternatif öneriler ise şunlardır:

Vergi Tırının Tasarlanması: Milli Eğitim Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın çalışmalarıyla bir vergi tırı tasarlanabilir. Oluşturulacak tırın dizaynı öğretmenler ve alanında uzman Gelir İdaresi Başkanlığı görevlileri tarafından yapılabilir. Öğretmen gözetiminde şehirlerine gelen tırı ziyarete giden öğrenciler uzman kişiler tarafından vergi hakkında bilinçlendirici görüşmeler yapılabilir ve akıllarında olan sorulara alanında yetkin kişiler tarafından cevap alabilir.

**Sürelili Yayın Hazırlanması:* Milli Eğitim Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın ortaklaşa hazırlayacağı ve her 6 ayda bir yenilenerek yayımlanan dergiler çıkarılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ortak bir müfredat dâhilinde Gelir İdaresi Başkanlığı'nın uygun gördüğü vergi, fiş, fatura ve vergilemeye dair birçok kavramın esas alındığı çeşitli hikâye, bulmaca gibi içerikler ile donatılan bir yayın oluşturulabilir. Böylelikle öğrenciler hem eğlenecekler hem de vergiler hakkında bilgiler edineceklerdir.

**Bilinçli Mükellef Bilgi Yarışması'nın Düzenlenmesi:* Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarında yer verdiği vergi içerikleri de dâhil edilerek bilgi yarışması düzenlenebilir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın organize ettiği bilgi yarışmasıyla öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerinin yolu açılacaktır. Şehir bazlı yarışmalar düzenlenerek öğrencilerin vergiyi tam anlamı ile kavraması sağlanacaktır. Bütün yarışmalar bittikten sonra ise yarışmanın kazanına "Yılın Mükellefi" unvanı verilebilir.

**Vergimi Ödüyorum Ülkemi Yönetiyorum Tiyatro Oyununun Düzenlenmesi:* Çocuklar için en iyi öğrenme yöntemlerinden biri tecrübe ederek öğrenmedir. Bu doğrultuda yöneticinin ve yönetilenlerin tamamının öğrenciler olduğu tiyatro çalışmaları düzenlenebilir. Şehir tiyatrolarında sergilenecek olan tiyatro oyunları ile öğrencilerde gerekli vergi bilincinin oluşması sağlanabilir. İlgili senaryoyu öğrencilerin hazırlamasına ve hazırlayan öğrencilerin oynamasına imkân tanınabilir. Tiyatro oyunları ile çocuklar verginin devlet için önemini, kullanım alanlarını ve gerekliliğini yaşayarak öğrenebilir.

**Getir Fişi Götür Oyuncağı Kampanyası:* Çocuk yaştaki öğrencilere duyurulması hedeflenen kampanyada amaç çocuklardaki fiş ve fatura bilincini çekici hale getirmektir. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından desteklenecek kampanyayla; öğrencilerin almak istedikleri oyuncakları indirimli almayı talep etmeleri halinde daha önce yapmış oldukları alışveriş sonrasında aldıkları fişleri kullanmaları sağlanabilir. Kendilerine ait karekodlu bir kartın verilmesiyle her alışveriş sonrasında aldıkları fişte yazan vergi oranlarının belirli bir oranı indirim olarak kullanılabilir. Böylelikle küçük yaşta itibaren fiş ve fatura kullanımını teşvik edilebilir.

Makalenin tüm süreçlerinde Yönetim ve Ekonomi Dergisi'nin araştırma ve yayını etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (2012). Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı. *Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası*, Cilt 26, Sayı 1, 14-22.
- Alabede, J. O., Ariffin, Z. Z., Idris, K. M. (2011). Individual Taxpayer's Attitude and Compliance Behaviour in Nigeria: The Moderating Role of Financial Condition and Risk Reference. *Journal of Accounting and Taxation*, Vol 3, Number 5, 91-104.
- Alomaliye.com (2021). 31. Vergi Haftası Kutlamaları Başladı. <https://www.alomaliye.com/2020/02/24/31-vergi-haftasi-kutlamalari-basladi/> adresinden edinilmiştir.
- Andriani, L. (2012). Tax Morale and Pro-Social Behavior: Evidence From a Palestinian Survey. *Working Paper 712*, 1-22.
- Çelik, K. ve Eroğlu, O. (2014). İlköğretim Çağında Vergi Algısının İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 301-326.
- Çiçek, H. (2006). *Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, İ. C. ve Cigerci, İ. (2016). Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileri ile Ampirik Bir Çalışma. *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt 23, Sayı 1, 127-143.
- EBA (2021). Vergilerimizle Aydınlik Yarınlar. https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.875/index.html#/main/curriculumResource?resourceID=cb4cedc1e386d865486136ba05102042&resourceTypeID=3&loc=-1&showCurriculumPath=true adresinden edinilmiştir.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2022a). Vergi Bilinci Ana Sayfa. <http://www.vergibilinci.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2022b). Vergi Bilinci Şarkısı. <http://www.vergibilinci.gov.tr/sarkilar.php#> adresinden edinilmiştir.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2022c). Gelir İdaresi Başkanlığı Vergi Bilinci Çizgi Filmi. <http://www.vergibilinci.gov.tr/cizgifilm.php> adresinden edinilmiştir.
- Harut, S. B. (2021). 5. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı. Ankara: Ata Yayıncılık.
- İzgi, K. (2011). *Vergi Ahlakını Etkileyen Faktörler: Sakarya Üniversitesi Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Koç, Ö. E. (2019). Vergilemenin Mükellefler Üzerindeki Psikolojik Etkileri: Vergiden Kaçınma ve Vergi Kaçırma Üzerine Bir Alan Araştırması. *Business and Economic Research Journal*, Cilt 10, Sayı 4, 1015-1027.
- Özen, A., Altundağ, B. K. ve Öztornacı, E. (2015). Orta Öğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Vergi Algılarına Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, 279-289.
- Sağbaşı, İ. ve Başoğlu, A. (2005). İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 123-144.
- Sağlam, M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Vergi Bilinci. *Sosyoekonomi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 19, 315-334.

- Savitria, E. and Musfiably, M. (2016). The Effect of Taxpayer Awareness, Tax Socialization, Tax Penalties, Compliance Cost of Taxpayer Compliance with Service Quality as Mediating Variable. *Procedia-Social and Behavioral Science*, Number 219, 682-687.
- Şahin, E. (2021). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Ankara: Anadol Yayıncılık.
- Taşkın, Y. (2010). Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Sayı 54, 67-90.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma. *Maliye Dergisi*, Sayı 158, 496-512.
- Teyyare, E. ve Kumaşlı, E. (2016). Vergi Bilinci Vergi Ahlakının Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitimin Rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 4, 1-29.
- Ünal, F., Topçu, E., Çolak, K., Aydın, S., Kılıç, M., Aydın, U., İnan, K. ve Demir, S. (2021). Hukuk ve Adalet Ders Kitabı, Ankara: Ada Matbaacılık.

SUMMARY

State authorities need various public revenues to meet the expenses they are obliged to pay. Among the related public revenues, the income item with the highest collection rate is tax revenues. The main factor for achieving the intended success in the mentioned tax revenues is to create tax awareness throughout society. Here, it is thought that there are two important factors that cannot be ignored, especially in the education of tax-conscious individuals. The first of these factors is age and the second is the family factor. It is generally known that many acquired habits are acquired at a young age and that the main building block of the society is known to be the family. Based on the assumption that these two attributes affect tax awareness, a survey study has been conducted to determine the tax, receipt-invoice perception of individuals in the 9-11 age group who are identified as children. The survey was applied to 144 students being taught in 4th, 5th, and 6th grades, in the four schools, located in the borders of Kırıkkale province. In this respect, a questionnaire form has been prepared to be directed to the sample group. There are 30 questions in the questionnaire form. All the questions to be added to the study have been taken care to address the level of perception of the students in the relevant range. Two factors were effective in determining the students to participate in the survey. The first of these factors is that the sample is in the 9-11 age range and the second is that s/he resides in Kırıkkale province. The survey was conducted in three public schools and one private school. During the application, they were very carefully about the students to respond objectively to the survey questions and not to affect each other. The application was analyzed using the SPSS 20.0 program. In the analysis process, frequency and chi-square tests were used. Frequency test was applied to all the questions included in the questionnaire application, and then chi-square test was applied to the questions that were considered to be related with each other. As a result of conducting the necessary tests, it has been determined that the family and educational factors affect tax awareness. Accordingly, the sample group stated that they first heard about the tax from their families. In particular, it has been concluded that there is a direct relationship between the tax, receipt-invoice awareness of the parents and the tax, receipt-invoice awareness of the sample. In addition, as the educational level of

parents increases, the awareness of students in the age range of 9-11 about taxes, receipts and invoices increases. The sample group perceives tax as a voluntary act paid by everyone for the state to exist. On the other hand, no relationship could be found between the gender of the samples, the type of school they got education in, the region they reside in and the tax awareness they have. A different issue to be considered is that although the relevant age group generally has the habit of receiving receipts-invoices, they receive the receipt-invoice for the purpose of exchanging products. In the sample group in the 9-11 age range, tax, receipt-invoice awareness has been formed mainly, but there are information deficiencies at some points. In our country, there are applications to raise tax awareness among children, including the availability of various tax contents in textbooks, the celebration of tax week nationwide and the development of a tax awareness website. In addition, solution suggestions have been made by us to eliminate the lack of information detected. The process of drafting the solution recommendations has been particularly focused on how these recommendations fit into today's technology and how the age range within the sample group learns the tax by having fun. These suggestions can be listed as preparation of a tax truck, the organization of a conscious taxpayer information contest, the organization of the theatre 'I pay my tax, I manage my country', and preparation of periodicals. In particular, the 'bring receipt take away toy' campaign is important at the point where children develop the receipt-invoice habit as well as the decline of the informal economy. So, for this campaign to be operational, students will be given a QR coded card, they will collect a set amount of points determined on the tax rates of the receipt and the invoice they have obtained in their previous purchases, and then they will receive the toy they want at a discount. In this way, they will be aware of the various taxes on the receipt-invoice, and they will learn the process with fun. Thanks to the proposed solution proposals, important steps will be taken towards raising taxpayers who are aware of the tax and its importance from a young age.